دو وجه عرضی و طولی در جمع بین روایات صوم یوم الشک

بحث در جمع بین روایت اول و روایت هشتم باب ششم بود. روایت این بود:

> كان أمير المؤمنين عليه السلام يقول: لان أفطر يوما من شهر رمضان أحب إلي من أن أصوم يوما من شعبان أزيده في شهر رمضان[1]

گفتیم که «کان امیرالمؤمنین» درست نبود. «لأنّ امیرالمؤمنین» عبارت فقیه بود.

همانطوری که برداشت مرحوم صدوق بود و توضیحاتی هم بیان شد که «ازیده» مربوط به نیت باشد. یعنی اگر من امروز را نیت ماه مبارک بکنم روزهام اشکال دارد و مشکوکی را در ماه مبارک اضافه میکنم. به خلاف اینکه همین یوم الشک را نیت ماه شعبان بکنم که دراینصورت «ازیده» شامل حالش نیست. لذا طبق این بیان جمع بین دو روایت اول و هشتم به تفاوت در نیت شد.

احتمال دیگر این بود که «ازیده» ربطی به نیت نداشته باشد بلکه شارع در اینجا اغراضی دارد که اساساً نمیخواهد صوم یوم الشک بهعنوان یک سنت دارج بین کل امت اسلامیه جا بگیرد. نمیخواهد رسم کل امت این بشود که یوم الشک را روزه بگیرند. این هم یک احتمال دیگری بود. تفاوت این دو نگاه با این بحثهایی که تا به حال خدمت شما عرض کردم، سریع، روشن میشود.

یک روایت میگوید من دوست دارم شعبان را روزه بگیرم، روایت دیگر میگوید من دوست دارم افطار کنم. اینها دو مفاد است. اگر شما بین اینها به نیت جمع کردی و گفتی یک روایت «ازیده بنیتی» است و روایت دیگر «لا ازیده بنیتی» است. اگر به این صورت جمع کردی جمعی است طولی ای عرضی؟ شما میگوییدی اگر نیت ماه شعبان بکنید خوب است. اگر بخواهید نیت ماه مبارک بکنید، دارید یک روز را در ماه مبارک، مشکوکاً زیاد میکنید که این درست نیست. وقتی بین این دو لسان روایت به تفاوت در نیت جمع میکنید چه جمعی است؟ جمعی عرضی است یا طولی است؟ عرضی است. خیلی روشن است. ببینید نحوه جمع کردن شما، جمع کردن دو موضوع است؛ میگوییدی این با آن موضوع، این هم با این موضوع. لذا در کنار هم جمعی عرضی است.

اما اگر بیان شما عوض شد و گفتید شارع عنایت دارد و حکمی را در نظر گرفته است که رسم کل امت اسلامیه نشود تا یوم الشک را روزه بگیرند، لذا میخ آن را برای کل امت میکوبد که روزه نگیرید. اما بعد از اینکه میخ را کوبید برای کسانی که دیگر معرضیتی برای آن رسم ندارند و میخواهند به منافع صوم یوم الشک برسند و صوم ندبی بگیرند، آنها را تشویق میکنند که روزه بگیرید. لسان این دو جمع چه جمعی است؟ جمع طولی است. یعنی اینطور نیست که این دو با هم دو موضوع باشند و بگوییم این برای این است و آن برای آن. نه، کاری است که خود شارع انجام میدهد و هر دو انشاء هم برای خودش است و دو موضوع هم نیست. بلکه یک موضوع است. یک موضوع

که صوم یوم الشک است را به‌صورت طولی، تحقق افرادش در خارج را مدیریت می‌کند.

---

[1] وسائل الشيعة - ط الإسلامية ج۷ص۱۷

بازبینی #1
ایجاد شده 30 مه 2026 14:32:01 توسط ... .
به روزرسانی شده 30 مه 2026 14:32:51 توسط ... .